Uchwała Nr XLII/244/2018
Rady Powiatu Bieszczadzkiego
z dnia 27 marca 2018 r.

w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Bieszczadzkim na lata 2018-2020

Na podstawie art. 12 pkt. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2017 r., poz. 1868 z późn. zm.) oraz art. 180 pkt. 1 ustawy z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 697 z późn. zm.)

uchwala się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Bieszczadzkim na lata 2018-2020 w brzmieniu stanowiącym załącznik do uchwały.

§ 2

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY
Ryszard Urban

Załącznik do uchwały Nr XLII/244/2018
Rady Powiatu Bieszczadzkiego
z dnia 27 marca 2018 roku

POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE BIESZCZADZKIM NA LATA 2018-2020

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
Ustrzyki Dolne, marzec 2018

WSTĘP 3

I. CHARAKTERYSTYKA PROBLEMU. 4

1. Środowiska rodzinne zagrożone umieszczeniem dzieci w zastępczych formach opieki. 4
2. Diagnoza pieczy zastępczej w Powiecie Bieszczadzkim oraz określenie limitu rodzin zawodowych na kolejne lata 6

II. INFRASTRUKTURA POWIATU BIESZCZADZKIEGO W ZAKRESIE POMOCY RODZINIE 12

III. CELE PROGRAMU 14

IV. ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI PROGRAMU: 20

V. PROJEKTOWANE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU ORAZ KALKULACJA FINANSOWANIA NA KOLEJNE LATA 21

VI. SPOSÓB MONITOROWANIA I EWALUACJI PROGRAMU 22

VII. SPIS TABEL 24

WSTĘP

Powiatowy Program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2018-2020, zwany dalej Programem, został opracowany w oparciu o ustawę z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 697 z późn. zm.), która określiła obowiązki jednostek samorządu terytorialnego oraz organów administracji rządowej w zakresie wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 180 pkt 1 w/w ustawy do zadań własnych powiatu należy między innymi opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

System pieczy zastępczej stanowi zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo- terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Zadania w tym zakresie powinny być realizowane we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi a także kościołami i związkami wyznaniowymi i organizacjami społecznymi.

W Powiecie Bieszczadzkim Zarządzeniem Starosty Bieszczadzkiego Nr 31/2011 z dnia 10 października 2011 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych wyznaczone zostało na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

W Programie wskazano na konieczność podjęcia działań profilaktycznych, wspomagających i wspierających rodzinę biologiczną dziecka, rozwijających i wspierających rodzinną pieczę zastępczą oraz usamodzielniających się wychowanków. Nadrzędnym zamysłem Programu jest zapewnienie każdemu dziecku z naszego powiatu, pozbawionemu opieki rodziców, odpowiedniego środowiska wychowawczego i społecznego do prawidłowego rozwoju i funkcjonowania. Program zbieżny jest z założeniami Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Bieszczadzkim na lata 2013-2019.

I. CHARAKTERYSTYKA PROBLEMU.

1. Środowiska rodzinne zagrożone umieszczeniem dzieci w zastępczych formach opieki.

Powiat bieszczadzki przynależy administracyjnie do województwa podkarpackiego. Położony jest w południowo wschodniej części Polski. W jego skład wchodzą 3 gminy: Ustrzyki Dolne, Czarna i Lutowiska.

Zgodnie z danymi GUS na dzień 31.12.2016 r. liczba mieszkańców powiatu bieszczadzkiego wynosiła 22 032 (w tym 10 902 mężczyzn oraz 11 130 kobiet).

Niepokojącym zjawiskiem obserwowanym na terenie powiatu jest bezrobocie. Na podstawie danych statystycznych otrzymanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Ustrzykach Dolnych stwierdzić można, że istotnym problemem społecznym regionu jest duży odsetek osób pozostających bez pracy. Zgodnie ze stanem na 28.02.2018 r. liczba osób zarejestrowanych, bezrobotnych wynosiła 1 377, z czego 55% (tj. 751 osób) stanowiły kobiety. Bezrobocie, szczególnie długotrwałe pozostawanie bez pracy (na koniec lutego 2018 r. było to aż 848 osób), związane jest z obniżeniem standardu materialnego życia nie tylko samego bezrobotnego, ale i całej jego rodziny. To z kolei, powodować może rozprzestrzenianie się rozmaitych patologii społecznych oraz prowadzić do rozpadu rodziny. Nawet krótkotrwały okres bezrobocia nie pozostaje bez wpływu na kondycję psychiczną osób dotkniętych tym problemem. Długotrwałe bezrobocie wiąże się nierzadko z nieprawidłowym wypełnianiem funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców (m.in. niewłaściwe odżywianie dzieci, brak przyborów szkolnych, brak możliwości wypoczynku w dniach wolnych od nauki, zaniedbania higieniczne itp.), alkoholizmem, przestępczością, bezdomnością czy przemocą. Stopa bezrobocia wynosiła w powiecie bieszczadzkim na dzień 31.01.2018 r. - 15,6%

Diagnozując środowiska rodzinne zagrożone dysfunkcją w różnych sferach życia, nie można zapominać o osobach korzystających z pomocy oferowanej przez ośrodki pomocy społecznej. Trzeba mieć jednak świadomość, iż dane statystyczne nie są w stanie przedstawić rzeczywistych problemów osób, które często żyją na krawędzi ubóstwa lub też nie korzystają ze wsparcia ops-ów z uwagi na dochód nieznacznie przekraczający kryterium dochodowe uprawniające do otrzymania pomocy. Analizując powody dla których klienci zgłaszają się do ośrodków pomocy społecznej oraz ich znaczenie w kwestii zagrożenia umieszczeniem dzieci w zastępczych formach opieki wymienić należy: ubóstwo, bezdomność, potrzeba ochrony

macierzyństwa, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba, ***bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,*** przemoc w rodzinie, alkoholizm, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, zdarzenie losowe, sytuacja kryzysowa. Wszystkie te powody stanowić mogą bezpośredni lub pośredni czynnik warunkujący podjęcie działań w w/w zakresie.

Dane pozyskane z ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu bieszczadzkiego wskazują, iż bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych stanowi ponad 12% wszystkich powodów dla których tut. ośrodki przyznają pomoc zgłaszającym się rodzinom.

Tabela 1 Liczba rodzin korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej w poszczególnych gminach powiatu w 2017 roku.

rok	Zakres pomocy	Gmina Czarna	Gmina Lutowiska	Gmina Ustrzyki Dolne
2017	Liczba rodzin, które skorzystały z pomocy w tym:	112	118	528
	Liczba rodzin, które skorzystały z pomocy z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	18	12	61

Źródło: GOP Czarna, GOPS Lutowiska, MGOPS Ustrzyki Dolne

Spośród rodzin które przejawiały trudności opiekuńczo - wychowawcze w 2017 roku gopsy z terenu powiatu objęły opieką asystenta 35 rodzin w tym 52 dzieci. W każdej z gmin zatrudniony był jeden asystent.

Znaczącym dla charakterystyki środowiska rodzin zagrożonych umieszczeniem dzieci w zastępczych formach opieki jest, jak wspomniano wyżej, zjawisko przemocy w rodzinie. Szeroko problem ten opisano w *Powiatowym programie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w powiecie bieszczadzkim na lata 2016-2020*[1]. Mówi się tu o utrzymywaniu się równego poziomu interwencji Policji dotyczących spraw przemocy na przestrzeni ostatnich lat. Najczęstszymi ofiarami przemocy są kobiety

[1]Powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w powiecie bieszczadzkim na lata 2016-2020, przyjęty uchwałą Rady Powiatu Bieszczadzkiego nr XV/93/2016 z dnia 27 stycznia 2016r.

a w szczególności kobiety zamieszkujące teren wiejski. Statystyki te są bardzo niepokojące i niestety oddają trendy ogólnokrajowe. Sprawcami są najczęściej ojcowie rodziny bez rozróżnienia na stan prawny rodziny: sformalizowany – pozostawanie w związku małżeńskim rodziców, czy niesformalizowany - konkubinat. Rzadziej dopuszcza się stosowania przemocy matka lub starsze rodzeństwo. Kobiety dopuszczają się przemocy sporadycznie. Policja nie zgłasza wszystkich interwencji w środowisku ośrodkom pomocy społecznej. Wywnioskować można również, iż przemoc na terenie powiatu bieszczadzkiego jest istotnym problemem, tym bardziej, że często jest to problem niezgłaszany ani przez ofiary przemocy ani przez jej świadków.

Przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych działa Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Celem funkcjonowania OIK jest udzielanie osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji kryzysowej spowodowanej np. przemocą, handlem ludźmi, specjalistycznej pomocy psychologicznej - poradnictwa socjalnego lub prawnego a także w sytuacjach uzasadnionych schronienia do 3 miesięcy. Z danych PCPR wynika, iż w 2017 roku na ze wsparcia tut. Ośrodka skorzystało 49 osób z terenu powiatu bieszczadzkiego.

2. Diagnoza pieczy zastępczej w Powiecie Bieszczadzkim oraz określenie limitu rodzin zawodowych na kolejne lata.

Z dniem 1 stycznia 2012 roku weszła w życie ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z jej zapisami funkcjonują obecnie następujące formy rodzinnej pieczy zastępczej:

I. rodzina zastępcza:
   1. spokrewniona – małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będąca wstępnymi lub rodzeństwem dziecka,
   2. niezawodowa - małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędąca wstępnymi lub rodzeństwem dziecka
   3. zawodowa :
      a) pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego,
      b) specjalistyczna.

II. rodzinny dom dziecka.

Rodzinna piecza zastępcza

Rodzinna piecza zastępcza jest formą tymczasowej opieki nad dzieckiem. W sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej, najlepszym wyjściem jest zapewnienie mu opieki rodzinnej w rodzinie zastępczej: spokrewnionej, niezawodowej, zawodowej lub w rodzinnym domu dziecka.

Dziecko może pozostać w rodzinie zastępczej do osiągnięcia pełnoletniości, a w przypadku podjęcia dalszego kształcenia – nie dłużej niż do 25 r. ż, ale również, w wyniku zmiany sytuacji prawnej (przywrócenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej), może ustać potrzeba sprawowania dalszej pieczy zastępczej. Kandydaci na rodziny zastępcze, podejmując decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej, muszą posiadać świadomość czasowości opieki nad dzieckiem, brać pod uwagę i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny biologicznej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej. Jeśli rodzice biologiczni nie mogą wypełniać wobec swego dziecka funkcji opiekuńczo-wychowawczych, oznacza to, że zostali trwale lub czasowo pozbawieni władzy rodzicielskiej albo władza ta została im ograniczona lub zawieszona.

Celem diagnozy sytuacji rodzin zastępczych na terenie powiatu bieszczadzkiego oraz analizy zagadnienia pod kątem planowanych działań zaprezentowano poniżej tabele przedstawiające dane o rodzinach zastępczych w latach 2015 – 2017.

Tabela 2 **Liczba rodzin zastępczych działających na terenie powiatu bieszczadzkiego.**

Rodzaj rodziny zastępczej	2015	2016	2017
spokrewniona	21	17	17
niezawodowa	12	11	13
zawodowa	4	5	5
RAZEM:	**37**	**33**	**35**

Tabela 3 **Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie powiatu bieszczadzkiego.**

Rodzaj rodziny zastępczej	2015	2016	2017
spokrewniona	26	22	23
niezawodowa	24	20	20
zawodowa	13	15	15
RAZEM:	**63**	**57**	**58**

Tabela 4 **Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie powiatu bieszczadzkiego pochodzących z powiatu bieszczadzkiego.**

Rodzaj rodziny zastępczej	2015	2016	2017
spokrewniona	22	18	19
niezawodowa	14	12	11
zawodowa	0	0	0
RAZEM:	**36**	**30**	**30**

Tabela 5 **Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie powiatu bieszczadzkiego, pochodzących z innych powiatów.**

Rodzaj rodziny zastępczej	2015	2016	2017
spokrewniona	4	4	4
niezawodowa	10	8	9
zawodowa	13	15	15
RAZEM:	**27**	**27**	**28**

Tabela 6 **Liczba dzieci z powiatu bieszczadzkiego umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów.**

Rodzaj rodziny zastępczej	2015	2016	2017
spokrewniona	2	3	3
niezawodowa	13	11	11
zawodowa	4	6	6
RAZEM:	**19**	**20**	**20**

Powiat Bieszczadzki nie posiada w swych strukturach placówek opiekuńczo – wychowawczych, wobec czego dzieci pozbawione opieki i wychowania rodziców z terenu naszego powiatu umieszczane były na terenie innych powiatów.

Tabela 7 **Liczba dzieci z powiatu bieszczadzkiego umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na terenie innych powiatów.**

rok	2015	2016	2017
Liczba dzieci umieszczonych	8	5	3

Poniższa tabela przedstawia analizę budżetu zrealizowanego w ramach prowadzonych zadań w latach 2015-2017 z wyszczególnieniem rodzaju zadań.

Tabela 8 **Analiza budżetu pieczy zastępczej zrealizowanego w latach 2015-2017**

Lp.	wyszczególnienie	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017
1.	Wynagrodzenia z pochodnymi dla rodzin zastępczych zawodowych	111 941,92	129 109,28	145 199,76
2.	Świadczenia dla rodzin zastępczych	614 198,71	628 859,96	599 901,45
3.	Pomoc dla osób usamodzielnianych	36 950,15	58 308,77	28 693,55
4.	Wydatki na pokrycie kosztów utrzymania dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	333 411,09	164 214,11	121 620,36
	RAZEM	**1 096 501,87**	**980 492,12**	**895 415,11**

Osoby usamodzielniane:

Jednym z największych problemów osób usamodzielnianych, opuszczających pieczę zastępczą, jest trudność w pozyskaniu we własnym zakresie mieszkania i tym samym stworzenia sobie odpowiednich warunków mieszkaniowych. Ponadto osoby te cechują się często biernością, niechęcią do zmian w swoim życiu, niejednokrotnie zbyt niską motywacją do zdobywania wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych. Okoliczności te w istotny sposób utrudniają realizację programów usamodzielnienia. Dlatego celowe jest podejmowanie działań wspierających proces usamodzielnienia, aby mógł on przebiegać

w szerszym zakresie i w bardziej efektywny sposób, umożliwiający młodym osobom rozpoczęcie samodzielnego życia.

Analiza SWOT – mocne i słabe strony systemu pieczy zastępczej w powiecie bieszczadzkim

Mocne strony:	Słabe strony:
–koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej –funkcjonująca grupa wsparcia dla rodzin zastępczych; –wsparcie dla rodzin w sytuacji kryzysowej przez OIK przy PCPR w Ustrzykach Dolnych; –funkcjonowanie zawodowych rodzin zastępczych na terenie powiatu; –prowadzenie szkoleń doskonalących rodziny zastępcze; –wykwalifikowana i doświadczona kadra PCPR w Ustrzykach Dolnych; –dostęp do pomocy specjalistycznej dla rodzin zastępczych; –zaplecze do prowadzenia szkoleń; –udzielanie wsparcia usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej.	– brak osób chętnych do tworzenia nowych rodzin zastępczych; – brak propozycji pracy dla usamodzielnianych wychowanków; – brak świadomości społecznej o potrzebach w zakresie pieczy zastępczej – mała ilość organizacji pozarządowych działających w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.
Szanse:	**Zagrożenia:**
–możliwość pozyskiwania kandydatów w zakresie pieczy zastępczej; –pozyskiwanie środków finansowych na rzecz rozwoju rodzicielstwa zastępczego; –sprawny system w zakresie pieczy zastępczej;	– niewystarczające środki finansowe na rozwój pieczy zastępczej; – brak chętnych rodzin do sprawowania funkcji rodziny zastępczej; – słaba współpraca z sądem; – wypalenie rodzin zastępczych;

–zawarcie porozumienia o współpracy w zakresie pomocy wolontariuszy; –wsparcie ze strony nowoutworzonego Bieszczadzkiego Centrum Wspierania Rodziny, –pomoc w zakresie wsparcia rodziny w zakresie oferowanym przez nowoutworzoną placówkę wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym	– brak chęci współpracy między instytucjami

Limit zawodowych rodzin zastępczych na kolejne lata

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza obowiązek planowania i limitowania rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie. Na podstawie analizy danych dotyczących funkcjonowania pieczy zastępczej, informacji z gmin na temat zagrożeń w środowiskach rodzin biologicznych, uwzględniając realne możliwości finansowe powiatu, ustala się limit rodzin zastępczych zawodowych w latach 2018 – 2020, jak w poniższej tabeli:

Tabela 9 **Limit zawodowych rodzin zastępczych na lata 2018- 2020**

rok	limit
2018	6
2019	6
2020	7

Zgodnie z zapisami ustawy, umowy na pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej zawiera się w ramach powyższych limitów na dany rok kalendarzowy. Podkreślić należy, że założone limity mogą ulec zmianie w zależności od aktualnych potrzeb, zmieniającej się sytuacji oraz posiadanych środków finansowych.

II. INFRASTRUKTURA POWIATU BIESZCZADZKIEGO W ZAKRESIE POMOCY RODZINIE.

Na terenie powiatu bieszczadzkiego wykorzystywane są różnorodne formy wspierające dziecko i rodzinę w różnych aspektach, począwszy od pomocy w środowisku lokalnym świadczonej przez samorządy gminne, organizacje pozarządowe i inne instytucje wspierające rodzinę i młodzież, różne formy rehabilitacji dla dzieci niepełnosprawnych, poprzez formy samopomocy na szczeblu powiatowym, aż do rodzinnej opieki zastępczej, czyli rodzin zastępczych, realizowanej przez samorząd powiatowy.

Nazwa instytucji/placówki/organizacji pozarządowej	działalność
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych	Zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej w formach instytucjonalnych wsparcia dziennego i opiece rodzinnej.
Bieszczadzkie Centrum Wspierania Rodziny przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych	Działania promocyjne, profilaktyczne i edukacyjne w zakresie kompetencji opiekuńczo – wychowawczych rodzin z terenu powiatu. Rozwój współpracy w społeczności lokalnej w zakresie przeciwdziałania niepożądanym zjawiskom społecznym.
Placówka Wsparcia Dziennego przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych	Wsparcie funkcjonowania rodzin poprzez udział dzieci w zajęciach placówki. Pogłębiona diagnoza problemowa sytuacji w rodzinie, wsparcie specjalistyczne dzieci w zakresie diagnozowania dysfunkcji, trudności i deficytów, podnoszenie kluczowych kompetencji.
Ośrodek Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych	Pomoc psychologiczna, pedagogiczna, prawna dla osób przeżywających kryzys.
Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnoprawności	Orzekanie o niepełnosprawności dla celów pomocy społecznej, zatrudniania, rehabilitacji, korzystania z ulg i uprawnień.
Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Ustrzykach Dolnych	Poradnictwo rodzinne, zawodowe, psychologiczne, pedagogiczne, logopedyczne.
Bieszczadzki Zespół Placówek Szkolno – Wychowawczych w Ustrzykach Dolnych	Edukacyjna w zakresie specjalnym, realizacja obowiązku szkolnego dzieci niepełnosprawnych intelektualnie i ze sprzężonymi niepełno - sprawnościami. Rehabilitacja zawodowa i społeczna
Ośrodki Pomocy Społecznej na terenie powiatu w Ustrzykach Dolnych, Czarnej i Lutowiskach	Realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny i świadczeń rodzinnych na terenie podległej gminy.
Świetlica socjoterapeutyczna przy Bieszczadzkim Stowarzyszeniu dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Promyk nadziei"	Zapewnienie opieki i zajęć pozalekcyjnych w zakresie wychowania dzieci i młodzieży niepełnosprawnej (dożywianie, pomoc w nauce,

	realizacja programów terapeutycznych, rehabilitacja)
Świetlica Środowiskowa przy Bieszczadzkim Centrum Charytatywnym „Caritas"	Zapewnienie zajęć pozalekcyjnych w zakresie opieki i wychowania dla dzieci i młodzieży, w tym niepełnosprawnej. Dożywianie, pomoc w nauce, realizacja programów terapeutycznych.
Sąd Rejonowy w Lesku Wydział III Rodzinny i Nieletnich	Postępowanie sądowe w sprawach rodzinnych i nieletnich. Pozbawienie i ograniczanie władzy rodzicielskiej, ustalanie sytuacji prawnej dziecka.
Poradnia Leczenia Uzależnień SP ZOZ w Lesku punkt w Ustrzykach Dolnych	Diagnoza, poradnictwo, psychoterapia, konsultacje lekarskie.
Polski Związek Niewidomych Koło w Lesku	Kompleksowe zabezpieczanie potrzeb osób niepełnosprawnych z dysfunkcją narządu wzroku z terenu powiatu bieszczadzkiego.
Dom Pomocy Społecznej w Moczarach	Opieka całodobowa nad osobami przewlekle psychicznie chorymi.
Warsztaty Terapii Zajęciowej w Ustrzykach Dolnych przy Stowarzyszeniu „Wprowadzać w Świat"	Wspieranie rozwoju i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.
Środowiskowy Dom Samopomocy w Ustrzykach Dolnych	Dzienne wsparcie dla osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej

Podejmowane działania na rzecz rodziny powinny być zróżnicowane w zależności od natężenia problemów występujących na danym terenie, należy bowiem pamiętać, że innych form wsparcia i pomocy oczekują rodziny z problemami bezrobocia i zagrożenia ubóstwem, a innych rodziny z niewydolnością wychowawczą czy niepełnoprawnością. W tym celu zasadne jest wykorzystanie istniejącej infrastruktury oraz współpracy w w/w zakresie z ośrodkami funkcjonującymi w powiatach ościennych, w podejmowaniu działań pomocowych i wspierających rodzinną oraz instytucjonalną pieczę zastępczą

III. CELE PROGRAMU

Cel główny programu:

Rozbudowanie i wspieranie istniejącego systemu rodzinnej pieczy zastępczej oraz organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą.

Cel I:

Wielokierunkowa praca z rodzinami zagrożonymi odebraniem dziecka, niewydolnymi w zakresie sprawowania funkcji opiekuńczo - wychowawczej oraz przeciwdziałanie ich dysfunkcjonalności.

W celu pierwszym podstawowym zadaniem jest profilaktyka, czyli zapobieganie przyczynom kierowania dzieci do zastępczych form opieki. Dotychczasowe doświadczenia wskazują w pierwszej kolejności na potrzebę wsparcia rodzin naturalnych na etapie, gdy problemy się rozpoczynają. Pomoc dla tych rodzin często przychodzi za późno, wtedy gdy jest już głęboki kryzys w rodzinie. Najczęściej wówczas zachodzi potrzeba zabrania dzieci z rodziny. W obszarze tym szczególny nacisk należy położyć na profesjonalną, systemową pracę z rodziną dysfunkcyjną, w kryzysie, wypełniającą swoje obowiązki rodzicielskie w nieprawidłowy sposób, w jej środowisku naturalnym. Działania wspomagające i wspierające rodzinę pozwolą na wzmocnienie jej podstawowych funkcji oraz zminimalizują jej dysfunkcje, a tym samym ograniczą wzrost liczby orzeczeń sądu rodzinnego o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

Wzmocnienie rodziny jako pierwszego ogniwa systemu opieki nad rodziną i dzieckiem poprzez środowiskowe, wielozakresowe wsparcie w realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych, jest zadaniem priorytetowym.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy	Wskaźnik realizacji
1.	Działania profilaktyczne mające na celu zapobieganie zagrożeniom prawidłowego rozwoju dziecka i funkcjonowania rodziny w środowisku poprzez m.in. poradnictwo rodzinne, prowadzenie oddziaływań profilaktycznych w	Na bieżąco	ops-y, Kuratorzy, PCPR, placówka wsparcia dziennego przy PCPR, placówki oświatowe	Lokalne instytucje i organizacje	- liczba rodzin objętych wsparciem - liczba przeprowadzonych działań profilaktycznych w szkołach, świetlicach itp.

	szkołach, świetlicach i innych placówkach wsparcia dziennego funkcjonujących na terenie powiatu, a także prowadzenie zajęć w szkołach przygotowujących do życia w rodzinie oraz , wspieranie rodziców w wypełnianiu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez porady psychologiczne, prawne, socjalne, terapeutyczne, pedagogiczne i edukację.				
2.	Promowanie wartości rodziny wśród lokalnej społeczności poprzez, ulotki, artykuły w: prasie, radiu, telewizji, Internecie, a także organizowanie imprez rodzinnych, konferencji itp.	Na bieżąco	Lokalne instytucje i organizacje		- liczba wydanych materiałów promocyjnych - liczba zorganizowanych imprez, konferencji

Cel II:

Rozwój i wsparcie rodzinnych formy pieczy zastępczej

W celu drugim założono pozyskiwanie kandydatów na niezawodowe oraz zawodowe rodziny zastępcze oraz objęcie ich specjalistycznymi szkoleniami oraz wsparciem. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej winno być ostatecznością i działaniu temu towarzyszyć ma przyjęcie zasady zapewnienia dziecku najlepszych warunków rozwojowych, które mogą zagwarantować rodziny zastępcze.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy	Wskaźnik realizacji
1.	Pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze poprzez akcje promujące ideę rodzicielstwa zastępczego	2018 r.-2020 r.	PCPR		- liczba nowo powstałych rodzinnych form opieki

	i szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze				- liczba osób skierowanych na szkolenie
2.	Tworzenie niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych, finansowanie wynagrodzeń i doposażenie w niezbędny sprzęt nowopowstających rodzin	Na bieżąco, po zgłoszeniu się kandydatów	PCPR, Starostwo Powiatowe		- liczba nowo powstałych rodzin zawodowych i niezawodowych
3.	Tworzenie Rodzinnych Domów dziecka.	Na bieżąco, po zgłoszeniu się kandydatów	PCPR, Starostwo Powiatowe		- liczba nowo powstałych rodzinnych domów dziecka
4.	Wspieranie istniejących rodzin zastępczych poprzez organizowanie specjalistycznych szkoleń mających na celu podniesienie ich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, dostarczanie wiedzy i umiejętności w zakresie opieki i wychowania, pomoc w prowadzeniu mediacji w sytuacjach konfliktowych, umożliwienie udzielania pomocy pedagogicznej rodzinom zastępczym w miejscu ich zamieszkania, dofinansowywanie zajęć pozalekcyjnych dla wychowanków, organizacja zajęć warsztatowych dla dzieci i młodzieży o charakterze edukacyjnym, terapeutycznym oraz profilaktycznym, zapewnianie rodzinom zastępczym dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej.	2018 r.-2020 r.	PCPR	Specjaliści z dziedziny	- liczba przeprowadzonych szkoleń, - liczba osób, które wzięły udział w szkoleniach, - liczba rodzin które skorzystały ze specjalistycznego wsparcia
5.	Zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego	Na bieżąco	PCPR		- liczba osób, które skorzystały z pomocy prawnej
6.	Doposażenie mieszkań rodzin zastępczych, wypłata dodatkowych świadczeń dla rodzin zastępczych zawodowych przewidzianych w ustawie z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	Na bieżąco	PCPR, Starostwo Powiatowe		- liczba przyznanych świadczeń
7.	Zatrudnianie osób do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich zgodnie z przepisami ww. ustawy	Zgodnie z potrzebami rodzin	PCPR, Starostwo Powiatowe		- liczba zatrudnionych osób

8.	Organizowanie dla rodzin zastępczych pomocy wolontariuszy	Zgodnie z potrzebami rodzin	PCPR	Organizacje pozarządowe	- liczba rodzin które skorzystały z pomocy wolontariuszy
9.	Tworzenie całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz wspieranie ich poprzez organizowanie specjalistycznych szkoleń, a także dofinansowywanie doposażenia w niezbędny sprzęt oraz dofinansowywanie zajęć pozalekcyjnych dla wychowanków	Zgodnie ze zgłoszeniami kandydatów	PCPR, Starostwo Powiatowe		- liczba nowo powstałych placówek
10.	Prowadzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych, zapewnienie warunków lokalowych do spotkań rodzin zastępczych w ramach ww. grup	Na bieżąco, w terminach dostosowanych do potrzeb rodzin	PCPR		- liczba odbytych spotkań grupy wsparcia
11.	Udzielanie wsparcia rodzinom zastępczym poprzez rodziny pomocowe	Zgodnie z potrzebami	PCPR, Starostwo Powiatowe		- liczba rodzin pomocowych
12.	Zatrudnianie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	Zgodnie z obowiązującym i przepisami	PCPR, Starostwo Powiatowe		- liczba koordynatorów
13.	Doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej oraz innych podmiotów	2018 r.-2020 r.	PCPR		- liczba pracowników, którzy uczestniczyli w szkoleniach

Cel III:

Wielokierunkowa praca z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej.

W przypadku dzieci pozostających w rodzinnej opiece zastępczej należy podejmować pracę z rodzicami biologicznymi tak, aby dzieci jak najszybciej mogły powrócić do środowiska rodzinnego. Niezbędnym warunkiem realizacji tego zadania jest otwarcie się zarówno rodziców, jak i dzieci na działania pomocowe (czyli gotowość przyjęcia pomocy), wytrwałość w dążeniu do celu, a co najważniejsze – motywacja do działania, której

fundamentem powinna być wizja rodziny zintegrowanej, harmonijnej, w której zarówno rodzice, jak i dzieci znajdują oparcie i chęć do działania.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy	Wskaźnik realizacji
1.	Wzbudzanie i podtrzymywanie motywacji rodzin biologicznych do współpracy i uświadamianie rodzicom, że dzieci zawsze ich potrzebują i że to oni powinni stanowić oparcie dla domu niezależnie od sytuacji, w jakiej aktualnie sami się znajdują – indywidualne konsultacje, pomoc prawna	Na bieżąco	Asystenci rodzin, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, PCPR	Lokalne instytucje i organizacje	- liczba rodzin biologicznych objętych opieką asystenta
2.	Pomoc w przywróceniu równowagi w rodzinie, uświadomienie rodzicom biologicznym oraz dzieciom ich ról społecznych i podjęcie obowiązków przypisanych tym rolom zgodnie z oczekiwaniami społeczeństwa – możliwość organizowania zajęć warsztatowych, kontrakt, indywidualne rozmowy z rodzinami, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne	Na bieżąco	Asystenci rodzin, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, PCPR	Lokalne instytucje i organizacje	- liczba rodzin biologicznych objętych pomocą specjalistów
3.	Wsparcie rodzin w formie powiatowej placówki wsparcia dziennego. Pogłębiona diagnoza problemów w rodzinie . Pomoc w przezwyciężeniu trudności opiekuńczo – wychowawczych. Motywowanie rodzin zastępczych i biologicznych do współpracy na rzecz powrotu dziecka do środowiska rodzinnego.	Na bieżąco	Asystenci rodzin, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, PCPR	Lokalne instytucje i organizacje	- liczba dzieci objętych pomocą w placówce

Cel IV:

Wspieranie procesu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej

Osoby usamodzielniające się w pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej) zazwyczaj nie mogą liczyć na wsparcie ze strony swoich rodzin biologicznych. Dlatego też ważnym zadaniem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych jest wspieranie młodych osób, które opuszczają rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne w zakresie procesu usamodzielnienia poprzez m.in. pomoc w uzyskaniu wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, a także wsparcie finansowe i rzeczowe. Działania te, w zależności od potrzeb osoby usamodzielnianej, powinny również polegać na aktywizowaniu jej do uczestnictwa w życiu społecznym czy też w podejmowaniu działań na rzecz konstruktywnych zmian w swoim życiu.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy	Wskaźnik realizacji
1.	Pomoc w pozyskaniu mieszkania z zasobów gminy	Na bieżąco	PCPR, samorządy gmin	Lokalne instytucje i organizacje	- liczba wychowanków którzy uzyskali mieszkanie
2.	Zapewnienie miejsca w mieszkaniu chronionym przy PCPR	Na bieżąco	PCPR	Starostwo powiatowe	- liczba wychowanków przebywających w mieszkaniu chronionym
3.	Wspieranie finansowe i rzeczowe	Na bieżąco	PCPR	Starostwo powiatowe	- liczba udzielonych świadczeń
4.	Wspieranie osób usamodzielnianych w aktywnym uczestniczeniu w życiu społecznym, kontynuowaniu nauki i uzyskiwaniu kwalifikacji zawodowych	Na bieżąco	PCPR	Opiekun usamodzielnieni a	- liczba wychowanków objętych wsparciem
5.	Wdrażanie i realizacja projektów w ramach środków z Unii Europejskiej na rzecz osób usamodzielnianych zagrożonych wykluczeniem społecznym	Na bieżąco	PCPR	Starostwo powiatowe, Samorząd wojewódzki	- liczba wychowanków objętych pomocą w ramach projektów współfinansowa nych
6.	Motywowanie do aktywnego poszukiwania pracy i pomoc w	Na bieżąco	PCPR, PUP	Lokalne instytucje i organizacje	- liczba wychowanków

	zakresie przygotowania do wejścia na rynek pracy				objętych pomocą

Cel V:

Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.

Lp.	Działania	Termin realizacji	Realizatorzy	Partnerzy	Wskaźnik realizacji
1.	Opracowanie i wdrożenie projektów umożliwiających podnoszenie kwalifikacji kadr jednostek pomocy społecznej i kadr współpracujących	2018 r. -2020 r.	PCPR	Lokalne instytucje i organizacje	- liczba projektów
2.	Udział w szkoleniach i konferencjach w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.	2018 r. -2020 r.	PCPR	Lokalne instytucje i organizacje	- liczba pracowników którzy wzięli udział w szkoleniach , konferencjach
3.	Upowszechnianie dobrych praktyk w obszarze opieki nad dzieckiem i rodziną.	2018 r. -2020 r	PCPR	Lokalne instytucje i organizacje	- liczba inicjatyw
4.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz wsparcia pracowników pomocy społecznej.	2018 r. -2020 r	PCPR	Organizacje pozarządowe	- liczba podpisanych porozumień o współpracy

Aby sprawnie realizować zadania określone ustawą oraz rozwiązywać problemy wspomniane w niniejszym opracowaniu przedstawić należy szacunkowy planu budżetu Programu w perspektywie na najbliższe trzy lata.

IV. ZAKŁADANE REZULTATY REALIZACJI PROGRAMU:

1. Zwiększenie świadomości społeczności lokalnej odnośnie wartości rodziny poprzez podejmowanie działań profilaktycznych i promujących wartości rodzinne.
2. Wzmocnienie systemu wsparcia dla rodzin zagrożonych bezradnością opiekuńczo – wychowawczą oraz rodzin dysfunkcyjnych.
3. Minimalizacja zjawiska niewydolności opiekuńczo – wychowawczej rodzin zamieszkujących teren powiatu bieszczadzkiego poprzez działalność Placówki Wsparcia Dziennego.

4. Zwiększenie liczby niezawodowych i zawodowych rodzin zastępczych.
5. Utworzenie Rodzinnego Domu Dziecka
6. Wsparcie istniejących rodzin zastępczych poprzez organizowanie specjalistycznych szkoleń mających na celu podniesienie ich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, prowadzenie grup wsparcia, zapewnianie dostępu do specjalistycznej pomocy, doposażenie ich mieszkań i przyznawanie dodatkowych świadczeń dla rodzin zastępczych zawodowych, zatrudnianie osób do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich oraz organizowanie pomocy wolontariuszy.
7. Zatrudnienie koordynatorów celem udzielania pomocy rodzinom sprawującym pieczę zastępczą w realizacji ich zadań oraz współpracy z asystentami rodziny zatrudnionymi w gminach na terenie powiatu bieszczadzkiego.
8. Zapewnienie kompleksowej pomocy osobom usamodzielnianym oraz większe wsparcie w realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia, w tym poprzez wsparcie rzeczowe i finansowe.
9. Wzmocnienie procesu aktywizowania osób usamodzielnianych do uczestnictwa w życiu społecznym, kontynuowania nauki, uzyskiwania kwalifikacji zawodowych oraz podejmowania pracy.
10. Zwiększenie liczby dzieci wracających z pieczy zastępczej pod opiekę rodziny biologicznej.
11. Wzrost wiedzy i umiejętności kadry pomocy społecznej i kadry współpracującej w obszarze pomocy dziecku i rodzinie oraz wdrażanie innowacyjnych metod pracy z rodziną problemową.

V. PROJEKTOWANE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU ORAZ KALKULACJA FINANSOWANIA NA KOLEJNE LATA

1. Samorząd województwa
2. Samorząd powiatu
3. Samorząd gminy
4. Administracja rządowa (Ministerstwo, Wojewoda)
5. Organizacje pozarządowe
6. Środki zewnętrzne, w tym fundusze strukturalne.
7. Inne podmioty/partnerzy działań/rodzice biologiczni
8. Inne.

Tabela 10 **Kalkulacja finansowa Programu w latach 2018 – 2020**

Lp.	wyszczególnienie	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020
1.	Wynagrodzenia z pochodnymi dla rodzin zastępczych zawodowych	180 000,00	180 000,00	210 000,00
3.	Świadczenia dla rodzin zastępczych	630 000,00	650 000,00	670 000,00
4.	Pomoc dla osób usamodzielnianych	10 000,00	15 000,00	15 000,00
5.	Wydatki na pokrycie kosztów utrzymania dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	178 000,00	150 000,00	100 000,00
	RAZEM	**998 000,00**	**995 000,00**	**995 000,00**

VI. SPOSÓB MONITOROWANIA I EWALUACJI PROGRAMU

Wdrażanie i realizacja Programu są ściśle związane z działaniami monitorująco-kontrolnymi, które stanowią część nadzoru nad jego realizacją. Koordynatorem Programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych.

Monitoring realizacji Programu opiera się na analizie wskaźnikowej. Wskaźniki realizacji działań ujęte są w poszczególnych celach szczegółowych, mają charakter jakościowy i bezpośrednio odnoszą się do oczekiwanych rezultatów. Ich spełnienie będzie równoznaczne z realizacją celów szczegółowych i celu głównego Programu. Pomocniczo dla celów kontroli wewnętrznej wprowadza się tabelkę monitorującą wg załączonego wzoru przygotowywaną m.in. przy sporządzaniu sprawozdania z działalności PCPR i Organizatora Pieczy w Powiecie Bieszczadzkim.

Tabela 11 **Wzór tabeli monitorującej stan realizacji Programu.**

Cel szczegółowy Nr.....				
Lp.	działanie	Termin realizacji	realizator	Stopień realizacji wg określonego wskaźnika

Rozwój wydarzeń programowych należy na bieżąco oceniać, dlatego monitorowanie dokonywane będzie na wszystkich poziomach realizacji Programu przy wykorzystaniu m.in. w/w tabeli oraz niezależnych obserwacji. Mierzony będzie postęp zaplanowany względem założeń, działań i rezultatów. Stały monitoring pozwoli wskazać występujące w Programie problemy związane z jego realizacją, zdiagnozować przyczyny ich powstawania oraz określić sposoby ich rozwiązania oraz im przeciwdziałać. Zaznaczyć należy, że niniejszy Program ma charakter otwarty na zmiany, może być w razie konieczności korygowany i ulepszany.

Przedmiotem ewaluacji będzie skuteczność podejmowanych działań, głównie w oparciu o analizę założonych wskaźników. Celem będzie odpowiedź na następujące pytania:

- czy Program stwarza możliwość postępu w zakresie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie?
- czy utworzony w powiecie system wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej jest wystarczający?
- czy dzieci w pierwszej kolejności trafiają do rodzinnej pieczy zastępczej?
- czy środki pozostające w dyspozycji są wystarczające na realizację Programu?
- które metody pracy dają oczekiwane rezultaty, a które należy zmienić?

Ewaluacja Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2018 – 2020 będzie prowadzona w oparciu o następujące narzędzia:

- ankiety kierowane do odbiorców Programu,
- wypowiedzi ustne odbiorców Programu,
- opinie pracowników instytucji realizujących Program,
- opracowywane plany pomocy dziecku,
- indywidualne programy usamodzielnienia,
- przeprowadzane oceny sytuacji dziecka oraz funkcjonowania rodziny zastępczej.

Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych będzie przedkładał Radzie Powiatu Bieszczadzkiego roczne sprawozdanie z realizacji Programu, które będzie stanowiło integralną część corocznego sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych.

VII. SPIS TABEL

Tabela 1 Liczba rodzin korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej w poszczególnych gminach powiatu w 2017 roku..... 5
Tabela 2 Liczba rodzin zastępczych działających na terenie powiatu bieszczadzkiego. 7
Tabela 3 Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie powiatu bieszczadzkiego. 8
Tabela 4 Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie powiatu bieszczadzkiego pochodzących z powiatu bieszczadzkiego. 8
Tabela 5 Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie powiatu bieszczadzkiego, pochodzących z innych powiatów. 8
Tabela 6 Liczba dzieci z powiatu bieszczadzkiego umieszczonych w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów. 8
Tabela 7 Liczba dzieci z powiatu bieszczadzkiego umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych na terenie innych powiatów. 9
Tabela 8 Analiza budżetu pieczy zastępczej zrealizowanego w latach 2015- 2017 9
Tabela 9 Limit zawodowych rodzin zastępczych na lata 2018- 2020..... 11
Tabela 10 Kalkulacja finansowa Programu w latach 2018 – 2020 22
Tabela 11 Wzór tabeli monitorującej stan realizacji Programu. 22

PRZEWODNICZĄCY
RADY
Ryszard Urban